

ניסוי וההייה

ניר מנוסי עבר מסע אמוני מקצה לקצה, מחילוניות חסרת פשרות ועד הצטרפות לחב"ד והתעמקות ברזי הקבלה. בשנים האחרונות הוא מנסה לחבר בין הניגודים ולהראות שבין המעבדה לבית המדרש אין כל מאבק, אלא להפך: השילוב שלהם יוצר תמונת עולם הגדולה מסך חלקיה. בריאיון לרגל צאת הספר "איחוד התורה והמדע", שכתב יחד עם הרב יצחק גינזבורג, מדבר מנוסי על אביו המפורסם שלא הסכים לקבוע מזוזה בבית, על היחסים המורכבים בין רבו לנוער הגבעות, ועל מדענים ששואפים להמציא דת חדשה

יהודה יפרח
צילום: נעם ריבקיין פנטון - פלאש 90

בבית ילדותי הייתה גולגולת אדם. אמיתית, נטולת לסת. היא ישבה לה בתוך שלל החפצים שאבא ליקט במסעותיו מסביב לעולם – שריון של ארמילי, שיני כרישים, עור נחש גדול, פסלוני אלילים, מסכות אפריקניות ואוסף עצום של קרניים.

”חבר שהגיע אליי לביקור ראה אותה וברח, אבל אני לא הבנתי למה. אהבתי את הגולגולת הזו, הייתי משחק בה ומדבר אליה. היא הייתה חלולה מכפנים, כמו ששם היה המוח, והוא כבר התכלה ונאכל. הבנתי שהמוח שלנו – שמאלס את כל המחשבות והרגשות והתחושות – סופו להתכלות. באותו אופן הוסבר לי שגם השמש שלנו עתידה לכבות יום אחד. כך מגיל רך הוטבעה בי ההכרה שהקיום שלנו חומרי וזמני וסופו להיעלם. אפשר לוומר שמאז ועד היום אני מנסה למלא מחדש את החלל של הגולגולת הזו, שהוא קצת כמו החלל הפנוי שעליו מדברות הקבלה החסידות. מנסה למצוא את הרוח שמעבר לחומר”, אומר ניר מנוסי.

הדיאיון עם מנוסי נערך לרגל צאת הספר “איחוד התורה והמדע” (600 עמודים, הוצאת גל עיני), שאותו כתב יחד עם הרב יצחק גינזבורג. הציורף “תורה ומדע” נשמע ברגע הראשון כמו שירי מסמינריוני אמונה לגיל תיכון שהיו פופולריים במילניום הקודם. הרתו ולידתו של ה'אבר' הוא בחוקרים שומרי מצוות שביקש לגשר על הפערים בין האמונות הדתיות לפרדיגמות המדעיות, מביקורת המקרא ועד האבולוציה. אלא שבעשורים האחרונים רמת הפופולריות של התחום ירדה פלאים, וכבר לא מייחסים לו חשיבות כבעבר. מעטים, אם בכלל יש כאלה, חורים בתשובה או 'יוצאים בשאלה בעקבות הכוחות לקיומו או לאי קיומו של מעמד רב סיני כאירוע היסטורי. העולם הרתי מרוכב הרבה יותר בפנומנולוגיה של רחא: בחויה הרתית, בהשפעות הסוציולוגיות שלה על הקהילה ומוסד המשפחה, במשפט העברי ובהלכה, במיסטיקה ובנפש, בממשק עם תפיסת מוסריות מודרניות.

כשאני שואל את מנוסי לאור זאת למי בעצם מיועד הספר, הוא משיב: “זו שאלה שהופנתה אליי לא פעם לאורך שנות הכתיבה שלו. מלחמת התפוחות, הרוכחות ויישובי התיירות פחות מעניינת גם אותי. מורת הספר היא לפרוס חזון חדש של חיבורים והפריה הדדית בין העולמות. הקב"ה נתן לנו שתי מתנות גדולות: הופרס האינטוסי של חוכמת התורה, המבטרים לעצמנו. יוצא אפוא שהנישואין מוסרית ודתית; והאוצר הבלום של הודע ושל החשיבה המדעית על המציאות. את חוקי קפלו ואת הפיזיקה של ניוטון לא רואים בטבע – הם גנויים בתוכו וצריך היה לחלץ אותם, ולכן היכולת של התבונה האנושית להתבונן בהם ולהמשיג אותם היא מתנה גדולה.

”הספר לפיכך פונה לאלה שאוהבים גם את התורה וגם את המדע, ומאמינים שהשם אחד. הרבה דתיים מודרנים שבורים בתוך תפישת של ‘שמירת נגיעה’ בין התורה והמדע, ויוצאים לעצמם פיצול בין התודעה המדעית לתודעה הדתית שלהם. שמירת נגיעה היא רב מצוין לשלב הדייטים, אבל אנתנו רוצים להגיע גם לנישואין, הוויכוחים הישנים שייכים לעידן הרווק, שכפי שאתה מתאר מיצה את עצמו. הם היו נכונים לשעתם כי שני הצדדים, התורה והמדע, התקשו להתפתח בלי להגביל זהוהן זה את זה, ולכן היה צורך בניתוק. עכשיו הגיע הזמן לשלב הבא”.

אתה מתכוון לשותפות בין העולמות, כמו זו שהרב יונתן זקם מדבר עליה?

”אנתנו חולמים על יותר משותפות. כמו שאמרת, המטרה היא נישואין והפריה הדדית עמוקה שתייצר שלם הגדול מנח חלקיו. הבשורה הגדולה של הרב גינזבורג היא שררר המבנים העמוקים של הקבלה, אפשר להגיע לחיבורים מרתקים בין התורה והמדע כך ששני הצדדים יוצאים נשכרים, ומקבלת תמונת עולם אחרותית ועשירה. את זה הספר בא לחלרר של תפיסת עולמם של אבלי המדע הוא לא רק חוקי פיזיקה ונוסחות ממטיות, אני אומר למנוסי. המדע הוא גם חויה קיומית. אפשר לקחת למשל את פרופ' יובל נח הררי, שכתב רביי מבנילואמיים והפך לגרוו תפיסת עולם שלמה שבסיסה רדוקציה, כלומר העמדת מבנה מורכב על מבנה פשוט. האבולוציה מסבירה שכל הקיום מתבסס על התפתחות מקרית מתרככות כמיות שטוטות ביותר. גם כפי ערכובי המוחבס בעולם וישובת על בסיס בינארי, שני מספרים בלבד: 1 ו 0. הרדי לא המציא שום דבר,

"מערכת פיזיקלית שבאופן מלאי שוכנת בתוכה נפש עם תודעה". סריקת מוח אנושי

"הרבה דתיים מודרנים שבויים בתפיסה של 'שמירת נגיעה' בין התורה והמדע, ויוצרים לעצמם פיצול בין התודעה המדעית לתודעה הדתית. שמירת נגיעה היא דבר מצוין לשלב הדייטים, אבל אנתנו רוצים להגיע גם לנישואין. הוויכוחים הישנים שייכים לעידן הרווקות, שמייצה את עצמו, ועכשיו הגיע הזמן לשלב הבא"

"רוחב ועומק שאין בורונו". הרב יצחק גינזבורג

חושפים את הרילוג הלא־מוצדק ממדע למדענים. אבל מי שיחפש שיה מחסוג הזה בספר שלנו, יתאכזב. הפולמוס סיפרים שאנתנו מספרים לעצמנו. יוצא אפוא שהנישואין המוצעים בין תורה למדע הם במידה מסוימת נישואי כפייה. הצד החילוני לא רוצה בהם.

”כשמדברים על מדע, חשוב להבחין בין הגתונים האמפיריים והתיאוריות המבוססות, לבין הפרשנות”, משיב מנוסי. “זה בעצם מעבר ממדע טהור, ecneics, למה שמכונה msitneics. המ'רעניים' הוא למעשה אמונה שאינה שונה מאוד מאמונה הדתית: לשיטה זו, מה שהמדע מסביר הוא כל מה שיש, ואין שום דבר מעבר לו. אנשים כמו הררי עוסקים פחות במדע נטו – שמאפיין בהרבה ענווה וצניעות לגבי מה שהוא לא יודע – יותר בהפיכת המדע לסיפור ראי' חדש על הבריאה והתהוות, כלומר תחליף למיתוסים של פעם. אפשר אגב לומר שספרו של הררי 'קיצור תולדות האנושות' הוא תחליף למיתוס הראשית, והספר 'ההיסטוריה של המחד' הוא תחליף למיתוס האחרית.

”ההבדל בין המיתוסים של פעם למיתוס המדעי הוא שהראשונים התייחסו לממדים ורחוניים והנפשיים של המציאות, בעוד תמונת העולם המדעי מבוססת על הנחות רדוקציוניסטיות ומטריאליסטיות: לשיטתה, יש ממשות רק למה שרואים ולחוקיות שאפשר למרוד ולשכפל. אך כל זה לא בהכרח נכון. עדיין ייתכן מאוד שיש מישורים נוספים להוויה ולתודעה, מעבר למה שהמדע משיג.

”בגודת הפילמוס בין הדת והמדע, רבים כבר הציעו הצדקה פילוספית מבוססת לקיומה של הרוחניות. הבילול האנגלי רופרט שלרבייק כתב ספר יפה על עשר הדוגמות הלא מוצהרות של המדע, וכאן בארץ ר"י משה רט פירס את הספר המצויין 'פשוט להאמין', שעונה לקושיות האתאיסטים. הם ואחרים

דילוג ממישור ה'עולמות' למישור ה'נשמות'. בנוסף נפתח עוד מישור, ה'אלוקות', שמזוהה אופק רוחני שהתודעה מובילה אליו ויכולה לשאוף לעברו.

”החיבור בין התורה למדע יורד גם לפרטים של שניהם. המדע מדבר על שני תצאי מזה, שלכל אחד תפקוד שונה. לקבלה יש שפה אחרת – היא מדברת על הספירות 'זכמה' ו'בינה'. הרב גינזבורג ואני מתרגמים בין שתי השפות, ומראים כיצד אפשר ללכד אותן למודל אחד. כך המדע שופך אור על מושגי התורה, התורה שופכת אור על תגליות המדע, והם מתחברים לשלם חדש הגדול מסך חלקיו”.

הפינית וההודי אכזבו

אביו של מנוסי, רידי, היה עיתונאי, סאטיריקן ופומנאי החתום על קלאסיקות כמו "מי שהלם", "בת שישים" ו"לי ולך". בי2013 הלך לעולמו, לאחר שבמשך שבע שנים סבל ממחלה שהותירה אותו מרותק לכיסא גלגלים. האם צילה, בת לחסידו בובוב, נודעה כמאיירת וקריאטוריסטית. כבדית המילה של בנם הם נתנו לו את השם ניר, אך כמיהה לחיות את שמו לניל – כפי שהשבו לקרוא לו עוד לפני לידתו. עשרות שנים אחר כך, כשיחווו בתשובה, יאמץ לעצמו מחדש את השם ניר. "אבי היה בהומיני, ישב בקפה כסית, טייל בכל העולם ואסף מוכרות עד שובית את המיוראי", מספר מנוסי (45). "גדלתי בבית משייחה בו רוח אנוניבסילית, אך ליהדות לא היה זכר. כשהתורים שלי בנו בית חדש ברמתגן הם הזמינו את התברים לבקר, ואבא פתח את הסיור במילים 'כפי שאתם רואים, אין פה מוזהו'. כך הבנתי שמוזהו היא משהו חשוב מאוד; צריך להקפיד לא לשים אותו". **הניג, סדר פסה, סעודות שבת?**

"בתודעה שהייתה לי בין הקוף לאדם נמצא גם הדוס, שהוא שלב התפתחותי בדרך לחילוני הנאור. רוב הדתיים שפגשתי באוניברסיטה לא ערערו על התפיסה שלי. נראה שהם יודעים שהם קופים, ומתנהגים בנימוס

"כלום. כשהייתי מביא תוכייה מהגן, אולי היינו מרליקים בלילה הראשון. אבא בא מקיבוץ גבע, שמחק לגמרי את ההארד־דיסק היהודי. אני דווקא התחברתי מאוד לקבלת שבת בגן, וביקשתי מאמא לעשות את זה בבית. היא חבשה מטפחת והדליקה נרות בשבילי. כילד בן חמש הטקס ריגש אותי, אבל קלטתי שהוא מסב לה מכוכה, כל כך גדולה שאין סיכוי שאבקש זאת שוב.

"הייתי היחיד בכיתה שלא עשה בר מצווה, וזו הייתה עברי גאוזה גדולה. השם שלי אז, ניל, עורר בי תחושה שאני לא שייך לכאן אלא לעולם הגדול. ספציפית הרגשתי קרבה לאסטרונואי ניל אמסטרונג. בגיל 12 סיימתי בפעם הראשונה ספר באנגלית, ומאז ועד לצבא לא קראתי שום ספר בעברית. בלעתי ספרי מדע פופולרי, והושפעתי במיוחד מ'השען העיוור' של ריצ'רד דוקינס. כל הילדות ציירתי קומיקס, וראיתי את העתיד שלי באירופה או באמריקה. זו הייתה מין תשוקת התבוללות, מוזהה בצנינות מדעית ובחולו בכל דבר דתי, רוחני או רגשי”.

את שירתו הצבאי החל מנוסי כתצפיתן בחרמון, וכעבור תקופה קצרה עבר לתפקיד עורפי. לאחר השחרור נסע ללמוד אורח בלונדון. "המעונות של הסטודנטים, שהגיעו מכל רחבי העולם, היו התגשמות החלום שלי. באותם ימים הופיעה פרסומת של בנטון שודראתה דוגמנים בשלל בצעים מתחבקים, ואני הרגשתי שאני חי את הפוסטר. חזון אחרית הימים של ג'ון לנן עוד וגידים לגנר עיניי, אין עמים ואין גבולות.

"מתוך סקרנות, התחלתי לחוקר את הסטודנטים על הטרבויות שלהם: את הבחורה הפינית שאלתי על המיתולוגיה של ארצה, את הודי על ההינדואיזם. כשהם לא ידעו להגיד לי כלום, כעסתי עליהם. אילו שגוררים גרועים אתם, למה אתם לא מייצגים את התרבות שלכם? אחרי זמן של קלטתי שאני בדיוק באותו מצב”.

רצה רבין גרם לו להפסיק את לימודיו בלונדון ולחזור לישראל. "הרגשתי שאני קשור לארץ יותר ממה שאני מוכן להודות, ושהחברים שלי מהשמאל חולקים כאב משותף, ואני לא נמצא שם איתם. זה הצטרף לתוכנה שהתגבשה עוד קודם – שאי אפשר להיות איש העולם הגדול בלי להבין לפני כן מאין באת. חזרתי ארצה וברשמתי ללימודי פילוסופיה ותואר כללי באוניברסיטה העברית”.

רק חיבתך על הבייון של מחשבים ומדעי הבסיס?

"הכנף לא עניין אותי. הייתי תלוש לגמרי מהשיקולים הללו, לטוב ולמוטב”.

מסע החזרה שלו בתשובה התחיל דווקא בעקבות

בין החלל שבגוף האדם לחלל הפנוי של החסידות

קורס בפילוסופיה של המדע, שאליו נרשם בשנה השנייה. "שם הכרתי את האדם ששינה את חיי – משה גנוט. ברגע הראשון הוא עורר בי התנגדות נוראית בגלל המראה הרוסי שלו. אני גדלתי על הציור המפורסם של קוף קטן שהופך לקוף גדול עד שהוא מגיע לאדם, רק שבתודעה שלי בין הקוף לאדם נמצא גם הרוס, לא יותר משלב התפתחותי בדרך לחילוני הנאור. כמובן, האמתי שגם ל'קופים' יש זכויות, כל עוד הם יודעים שנקומם בספארי ולא מתימרים לפתוח פה את כוכב הקופים. רוב הדתיים שפגשתי באוניברסיטה לא ערערו על התפיסה שלי. זה נראה שהם יודעים שהם קופים, ומתנהגים בנימוס – מכניסים את הונבות למכנסיים, מגלחים את הפרווה מהפנים, ומשמיעים את קולות הקופים בשקט בבית הכנסת. אך כשפגשתי את משה, פתאום ראיתי קוף משוחרר: הונבות ציצית בחוץ, הפרווה על הפנים, והוא לא מפסיק לדבר על 'התורה'. שאלתי את עצמי, מה לעזאזל הוא עושה פה?

"היה לו יתרון אחוז: הוא היה מסכם דרוץ. אחרי שנערדתי ממכה שיעורים ביקשתי ממנו לצלם את המחברת, וכשפתחתי אותה ראיתי משהו מוזר. כצד השמאלי הוא סיכם את מה שנאמר בכיתה, וכצד הימני רשם הערות עם כל מיני מושגים תמוזים: 'ספירות', 'פרצופים', משפטים כרוגמות 'כמו שורב יצחק אמר בשיעור'. הכרתי את מושג הספירות כחלק מהעניין שלי בסמלים מתרבויות שונות, אבל אצלו הכול התקיים בלי הפרדה, האמונה והלימודים באוניברסיטה היו מחוברים”.

ביו שני הסטודנטים השונים כל כך זה מזה נרקם שיה מעמיק. "אני התעקשתי על תמונת העולם המטריאליסטית, ומשה לא סתר אותי אלא הראה לי שזו לא בהכרח כל התמונה. הוא גם לא ניסה להחזיר אותי בתשובה, אבל כשהי אצבתי דלת סגורה, הוא הראה לי שאפשר לפתוח אותה. הוא הפריך את ההפרכות שלי, והפך את האמונה במישור גבוה יותר לאפשרית. מצד אחד הוא קיבל אותי כפי שאני, ומצד שני אתגר אותי וחזו אותי מאוור הנחות שלי.

"פעם אחת החלטתי להתחנף אליו ותקפתי אותו: 'אתה מאמין בתורה משמיים כי גדלת על זה מגיל צעיר והותנית לחשוב כך. אני פטור מהדתניות האלו, ולכן אני יכול לראות בצורה מפורכת שהתורה היא יצירה אנושית'. הוא הנהן באופן מהודר ואמר משפט שהדהים אותי: 'זראי שזה קשור בחינך, כפי שמעיה מוילקלית יכולה להתפתח רק בחינך נכון. מי שהארוך שלו אומנה להבחין בין צלילים רזימים, צלילי לעשות זאת. אוון שלא קיבלה אימון כזה – הצלילים יישמעו לה דומים, היא לא

צילום: אילן פי.

צילום: אילן סוללו

בית עם רוח אוניברסלית. דידי מנוסי ז"ל

< מבחין בין קודש לחול'.
"התשובה הו הייתה בשבילי כמו פיצוץ במוח. אולי לא אז זה היה שהוזה, אלא אני זה שעיוור למהו? אולי אני חירש לטונים מסוימים? נוכרתי במרצה שרביב פעם על עיוורון בעצים, והסביר שכפי שיש אנשים שעיוורים לגוונים מסוימים, כך גם יש כאלה שראים יותר גוונים מהרגיל". זה מוכיח שרובו לא בהכרח צודק; לפעמים המיעוט רואה דברים שנסתרים מעיני הרוב. כל זה התחבר לי ללימודי ההיסטוריה והפילוסופיה של המדע. גיליתי שבלא מעט תקופות, הקהילה המדעית הייתה בטווח שהיא הגיעה להכנה סופית של המציאות, עד שבאה תוכנה חרשה והפכה את הכול. בנוסף, ראיתי כיצד המדע נשען על הנחות מסוימות, אך ייתכנו הנחות אחרות שמאפשרות ללכת מעבר לתמונת העולם המדעית'.

שמירת נגיעה לפני שמירת שבת
הטלטלה המחשביתת שחווה מנוסי הובילה אותו, לרבינו, למשבר קיומי דתי. "זה קרה בתחילת לימודי התואר השני. נתקפתי תחושתו של חרדה, בלבול וחוסר מוגנות. תמונת המציאות שהייתה לי, של עולם שבנוי מחומר וחוקי טבע שרירותיים, הפכה סתמית וחסרת משמעות. זה תמיד היה שם ברקע, אבל לשאן אחד כאילו משהו הגביר את הרעש לפוליוליום, שבאון מחדש אוניתי. ואת זה ראיתי שם. זה ריבר אליי מאוד".

הרב גינבורג אמנם חיבר 150 ספרים ועשרות ניגונים, ונמנה עם היוצרים היחודיים המוריים ביותר שהיום חיים, אבל בציבור הוא מוזהר בעיקר עם דימוי הקיצוני ועם נזענות קשה. מבינים אותו 'הרב של תג מחיר'.
"מצער אותי שזה הדימוי שנוצר. אני יכול להגיד לך מבפנים שכל הנושא הזה מוזהר חלק קטן מאוד ממכלול ההוראה והכתובה שלו, ובנוסף גם נתפס בציבור באופן שגוי. אנשים לא מבינים שמול נוער הגבעות, הרב גינבורג הוא לא הגורם המתיסס אלא הממתן. לא רק שהוא לא 'הרב של תג מחיר', הוא זה שפועל לשים קץ לתג מחיר. הוא עובד מול נוער הגבעות כמו מתוך חכם: משרד להם שהוא מבין מאיפה הם באים, אבל שוכאי להם לתלע את האנרגיות שלהם לאפקיים חיוביים יותר, כמו התנגדות לאלימה והפצת תורה ויהדות. מי שמגנה אותם – מאבר אותם, ולכן הרב גינבורג בכוחו לא מגנה. אילו עשה כך, אני חותם לך שהמצב היה הרבה יותר גרוע. גם השב"כ מבין זאת ולכן לא עושה לו כלום. "מעבר לכך, תיוג הוצ'וק הוא שטחי מאוד. הן בחלכה והקאתי מעוצמת הנפילה של המעלית. ופתאום יצא לי

"חלמתי שאני נכנס למעלית שיורדת נפלת למעבה האדמה. הגעתי לעולם אחר, אך השומרים דרשו ממני 'פס' למעבר, ואין לי מושג מאיפה משיגים אותו. התעוררתי, רצתי לשירותים והקאתי, ופתאום יצא לי משפט מהפה: 'אני מבין למה יש לי פריחה על הגוף, אני משיל את העור שלי'. מאותו רגע כאילו נפקחה עין נפקחה רגע כאילו נפקחה לי עין חדשה. כל המילים האסורות בעולם הישן שלי – רוח, נשמה, עולמות עליונים – נטענו ברגע אחד במשמעות.

בערך הבנתי שהציעים מצביעים לכיוון היהדות. ראיתי שיש בה שילוב בין מיסטיקה ורוחניות, גבולות מוסריים והתנהגותיים ברורים, ובנוסף גם הכרה בחזות הלאומית שלנו, שאחת מתובנותיי החדשות הייתה שאסור למוחק אתה או לדלג מעליה. שילוב כזה לא מצאתי בניראיני'. כשהגעתי לתורה, כל התובנות האלו החלו להתלבט לן הן בשר".

מי היו מורי הדרך שלך?

"התחלתי בצינון הרחית. הסתובבתי עם תלמידים של הרב מנחם פרומן, שגם ערך את החופה שלי, והשתלבותי במכון המחקר של הרב שג"ר (הרב שמעון גרשון רוזנברג, ראש ישיבת "שיח יצחק" – י"ו). אבל בסוף סגרתיו מעגל והגעתי לרום חב"ד לרב של משה גנוט – הרב יצחק גינבורג. אצלו מצאתי חיבור של סדר תיאורטי בהיר עם מרחב של שעשוע והתחרשות. בחסידות אומרים ש'עצי שיטים', שמהם הורכב המשכן, הם שילוב של שיטה ושטות, ואת זה ראיתי שם. זה ריבר אליי מאוד".

הרב גינבורג אמנם חיבר 150 ספרים ועשרות ניגונים, ונמנה עם היוצרים היחודיים המוריים ביותר שהיום חיים, אבל בציבור הוא מוזהר בעיקר עם דימוי הקיצוני ועם נזענות קשה. מבינים אותו 'הרב של תג מחיר'.
"מצער אותי שזה הדימוי שנוצר. אני יכול להגיד לך מבפנים שכל הנושא הזה מוזהר חלק קטן מאוד ממכלול ההוראה והכתובה שלו, ובנוסף גם נתפס בציבור באופן שגוי. אנשים לא מבינים שמול נוער הגבעות, הרב גינבורג הוא לא הגורם המתיסס אלא הממתן. לא רק שהוא לא 'הרב של תג מחיר', הוא זה שפועל לשים קץ לתג מחיר. הוא עובד מול נוער הגבעות כמו מתוך חכם: משרד להם שהוא מבין מאיפה הם באים, אבל שוכאי להם לתלע את האנרגיות שלהם לאפקיים חיוביים יותר, כמו התנגדות לאלימה והפצת תורה ויהדות. מי שמגנה אותם – מאבר אותם, ולכן הרב גינבורג בכוחו לא מגנה. אילו עשה כך, אני חותם לך שהמצב היה הרבה יותר גרוע. גם השב"כ מבין זאת ולכן לא עושה לו כלום. "מעבר לכך, תיוג הוצ'וק הוא שטחי מאוד. הן בחלכה והקאתי מעוצמת הנפילה של המעלית. ופתאום יצא לי

חלמתי שאני נכנס למעלית שיורדת נפלת למעבה האדמה. הגעתי לעולם אחר, אך השומרים דרשו ממני 'פס' למעבר, ואין לי מושג מאיפה משיגים אותו. התעוררתי, רצתי לשירותים והקאתי, ופתאום יצא לי משפט מהפה: 'אני מבין למה יש לי פריחה על הגוף, אני משיל את העור שלי'. מאותו רגע כאילו נפקחה לי עין חדשה".

תורת גוע, שהרי לא־יהודים יכולים להתגייר, אך זו גם לא התפיסה השוויונית המודרנית שכולם רוצים לאחוז בה היום. כשהרב גינבורג מדבר על הבדלה בין ישראל לעמים, הוא לא ממציא את זה. צריך גם לראות את התמונה השלמה: בשנים האחרונות הוא קורא למהפכה הלכתית שתאפשר ללמד תורה לכל אמות העולם. יש ספר על כך בדרך, וזה גם מוסבר בקצרה בסוף ספרנו על התורה והמדע. במילים אחרות, הקיצוניות שלו הולכת לשני הצדדים, והשוב להכיר את שניהם. "אחרי כל זה, חשוב לי לציין שאני לא לגמרי מודהה עם המשנה הפוליטית שלו, ועל חלקים ממנה אני ממש חולק. כך למשל לא הצטרפתי לתנועה הפוליטית שהקים, 'דרך חיים'. אני עובר איתו על ספרים בנושאי חסידות, זוגיות, תורת הנפש ותורה ומדע, ולדעתי הוא גאון בקנה מידה שונה לגמרי ממה שאנחנו רגילים, עם רובו ועומק שאין בשום מקום ברודנו. אותי מעניין לעורר לשפע הזה לדורת לעולם".

תולדיך התשובה של מנוסי היה הדרגתי, ונמשך כשלוש שנים. באותה תקופה הוא פרסם שורת מאמרי הגות מבריקים, בהם כאלה שמתחו ביקורת לא פשוטה על המתידות המינית של המערב. "אני אחד האנשים הבודדים שהתחילו לשמור נגיעה לפני ששמרו שבת. הבנתי שהמתידות המינית לא עוברת, שהיא מרחיקה אנשים מעצמם, שחוקת אותם ומקטלנה את האפשרות להתפתחות של אהבה אמיתית. שוק ההיכריות הפרוץ יוצר נתק בין הגוף לנפש. כשאדם חווה עור ועוד קשרים שאין בהם התחיבות והמשכיות, הלב שלו מתחספס. ככל שקל יותר לחלוק את הגוף, כך קשה יותר לחלוק את הנפש".

את נעמה מס, או גרושה צעירה עם ילד, מנוסי פגש במקרה דרך חברים. פעמים פנה אליה בחירות, אך היא לא הייתה מעוניינת. "במוצאי חג השבועות הציעו לי מיישר, והחלטתי שאנשה פעם אחרונה עם נעמה, ואם היא שוב תסרב – אתן תשובה חיובית להצעה. כל אחד משנינו עבר בחג עצמו חוויה מוכננת. אני התלבטתי באותם ימים בין מסלול ליטאי לחסידי, ובשבועות שמעתי שיעור עמוק שחיבר אותי סופית לחסידות. היא למדה את המדרש שאומר שהמשיח בא בהיחס הדתי, ופירשה אותו על החיים שלה – שהיא תקועה מכיוון שהיא לא מסיתה את הדעת מצעמה. כשנתקשרתי אחרי החג היא כמעט סירבה בפעם השלישית, ואז אמרה לעצמה: תסיתי את הדעת ותנסי את זה".

חירות אחריה כמו באגרות. איך גימת לה להצטרף

"לזהות את הוטייה, אך לא להזהדות". מצעד הגאווה בירושלים, 2019

להביי?

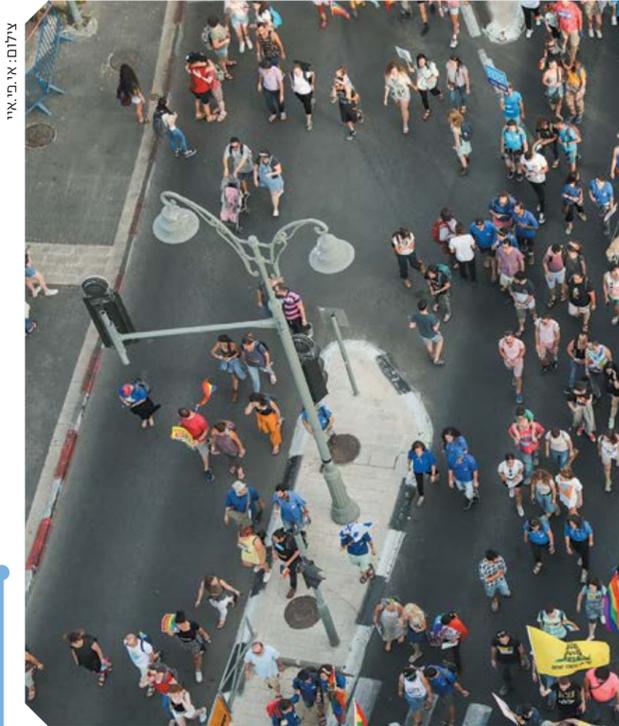
"גרנו במושב בית־מאיר, וביקשו ממנה להעביר שיעור. היא מצאה במקרה 'דבר מלכות' (חברת אמרות ודרשות של הרבי מלובקין" – י"ו) ולימדה ממנו. בשבוע שלאחר מכן אמרו לה – כזה שיעור בריוק אנתנו רוצים. בוקר אחד קמתי ומצאתי אותה רוכנת על ערמת ספרי חב"ד. היא הרימה את הראש ואמרה לי בעיניים נוצצות: 'זה מה שחיפשתי כל חיי. שילוב בין עומק רוחני, מחויבות הלכתית וחיבר לחיים ולעולם הגדול'. האמונה של נעמה היא עמוקה מאוד והתובנת הפנימית שלה מדהימות. היא מודה בחסד עליון וגם מוכשרת מאוד בתחום הייעוץ הנפשי". אני לומד ממנה כלי סוף".

שתי גדות לאדם

כיום מנוסי מלמד חסידות ומרצה בנושאי יהדות ותרבות בשלל מוסדות, בהן מרכזי "נפש יהודי" ובקרב גם "החווה של אדם" בנהרדו. בקנה כרב נמצא ספר נוסף שכתב, הפעם על נשים בתנ"ך ועל פמיניזם מנקודת מבט חסידית־קבלית.

המאמרים שלך עוסקים בין השאר באתגר ההלטימי. הפילוסוףלאק שנעשה לאחרינה שר החינוך בנושא הזה, בשהביע תמיכה בפופולרי המדה ותוך יומיים חזר בו, משקף את המובדכה הרעיונית הגדולה של הציבור הרחי. דובריו לא מצליחים לגשר בין הערך התרני המשתקף באיסור שבספרי ויקרא, לבין המציאות הישראלית.

"זה נושא עדין ומורכב. השיח הלוהט־י, ולא רק הוא, מניח שיש לאדם זהות מולדת, וכעת כל השאלה היא אם הוא מממש אותה או מתכחש אליה. אני לעומת זאת מבחין בין נטייה לעומת זאת. זהות. נטייה מינית היא מציאות נפשית נתונה, היא יכולה להיות חזקה – אך היא איננה זהות. נטייה היא דבר שקיים בתוכי, לא מי שאני. צריך לזהות אותה ולא להתכחש אליה, אבל מצד שני לא נכון להזהרות איתה. שכאני בעמדה של זיודי מה שיש בתוכי, אך גם לא מימוש. נפתח מרחב של בחירה: האם אני רוצה לממש

צילום: אי.טי.אי

"אני לא חושב שיש כוח דבר 'טיפולי' חמרה, אנחנו לא קבצים שאפשר להמיר מפורמט אחד לאחר, אבל זה לא אומר שלא תיתכן תנועה על פני רצף הנטייה המינית. אני מכיר אנשים שבתהליך ארוך הצליחו ליצור רצף הנטייה המינית.

אני מכיר אנשים שבתהליך ארוך הצליחו ליצור רצף הנטייה המינית.

אני מכיר אנשים שבתהליך ארוך הצליחו להגיע לאיזון כדי להקים משפחה. הנטייה הקודמת לא נמחקת, אך היא מתכללת במשהו רחב יותר. האפשרות הזו חסרה היום בשיח"

לתפור את הערשות הרוחניות אל תמונת העולם המדעית. ניר מנוסי

"ביטוי משטח ומקטין". קמפיין "הנורמליות" של ארגון חזון

של הכרת עולמו, ציפיותיו ומקצביו של המין השני. כך שיש כאן הברל מוהתי בין סוגי משיכה – משיכה לשונה לעומת משיכה לדומה".

גם בני זוג מאותו מין יכולים להיות שונים מאוד זה מזה, בולל חלוקה לצד 'מבריי' יותר ולצד 'נישוי'. מבחינה נפשית זה יכול להיות כך, אך איננו רק נשמות ערטילאיות אלא מכלול של גוף ונפש, והגוף ונקבה' הם הרבה יותר מזה; הם משקפים שני צדדים הוא פקטור חשוב פה. בקבלה אומרים ששורש הכלים

גבוה משרש האודות. זה אומר שהגוף שלי מהדהד אמת עמוקה יותר מכל השכבות הנפשיות. במבט מרעיי ציני, 'דבייה זוגית' היא בסך הכל פטרון אבולוציוני ליצירת קומבינציות חדשות של גנים, אבל מבחינה רוחנית 'זכר שנינו ולהגיע לאיזון כדי להקים משפחה. הנטייה הקודמת לא נמחקת, אך היא מתכללת במשהו רחב יותר, כמו עץ שנוספות לו טבעות חדשות. האפשרות הוו חסרה היום בשיח".

ישאלו אותך: למה בכלל לנסות לשנות? כך הם נולדו, למה שייאבקו בטבע?
"תפיסת התורה, כמו לא מעט תפיסות מוסריות, מבוססת על אייפקלה של המצב הנפשי הגולמי כנתון. יש לי הרבה תשוקות ומשיכות, אני לא מרחיק אותן, אך גם לא משלים איתן. אני מקיים לגביהן את מה שאשתי מכנה 'קבל את עצמן' – לעבודה. בכל רגע נתון הנפש שלי היא חומר גלם להתפתחות. עכשיו נשאלת השאלה לאן רוצים להתפתח. יש שמבקשים לתאר את המשפחה החד־מינית כטובה לכתחילה, אך היהדות לא חושבת ככה. עם כל התנגדות מוסד המשפחה, התפיסה תמיד הייתה שתיקונו השלם של האדם מתרחש בזיווג עם בן המין השני. יש כמובן גם שאיפה שכל ילד יגדל עם אביו ואמו, 'שמע בני מוסר אביך ואל תיטוש תורת אמן'".

אפשר להבין מאיפה הוא בא, אך הביטוי 'משפחה נורמלית' מרכא משהו. כל אדם מגשים בזוגיות את צלם אלוהים, והביטוי 'נורמלי' רק משטח ומקטין את זה. החיבור בין גבר לאישה הוא משימת החיים הכי עמוקה שלנו. אתגר הנישואין מורכב למולם, וגם אם להלך מהאנשים הוא קשה יותר, זה לא אומר שהוא בלתי אפשרי. יש דף פייטבוסק ביידידים של הקהילה המתמודדת, ובו מתפרסמים סיפורים היוראיים ומרגשים של בעלי נטיות הנאבקים על הקמת משפחה. האם בכל מקרה זה אפשרי? אני יודע. אבל השיח צריך להיפתח גם לאפשרות הוו".

אם ייבחנו על המאמרים שלך, מתי נזכה לעוד ממאמרי ההגות הבללית המרתקים שכתב ניל מנוסי?
"לכל תקופה יש העניין שלה, אין טעם לשחזר דברים מתקופה אחת שנכתבו בהשראה אחרת, וגם אין מי שישלם לי על כך. אחד החלומות הגדולים שלי הוא שיוקם מכון מחקר לפיתוח הגות יהודית, שיתמודד עם כל הסוגיות העמוקות של ימינו מתוך פנייה לאוצרות הדוח שלנו מכל התקופות. לאחרונה מבשילים תהליכים בכיוון, שנזכה להו".

תגובות: dyokan@makorrishon.co.il